

UJVIDÉKI ÚJIRLAP

Az ujvidéki nemzeti munkapárt hivatalos közlönye.

Megjelenik minden csütörtökön és vasárnap.

MEDDIG ÉS HOVÁ

vezetik még ellenségeink a vér-ontás és pusztulás útján megtevesztett és hamis frázisokkal megcsalt népeiket? A háború második esztendőjének hajnali kezdeténél hazugságokkal meg nem cáfolhatóan állanak szilárdan és megdönthetetlenül eredményeink. Körülöttünk egy megvert világ, vérző hadseregekkel, megrendült gazdasági alapokkal, megtört reményekkel. Ellenségeink közül a legnagyobb, az orosz hadsereg, széjjelzúlva, többszörösen megverve jut Varsón túl is. A francia föld egy tizede német kézen, Belgium legnagyobb része szintén. Anglia ugynevezett tengeri világhatalma alapján megrendülve, hajói egymásután szállanak le a német torpedóktól megsemmisítve, a tengerek mélyére. Szerbia maga vallja be, hogy hadereje meg van bénítva. — A Dardanelláknál haszontalanul vérzik a szövetséges sereg. — És végül a hitszegő Olaszország. — Harmadik hónapja mozdulni sem bír és úgy a szárazon, mint a vízen, egymásután érik a legsúlyosabb csapások.

A tények maguktól beszélnek, zengőbben és világosabban, mint a diplomáciai irásoknak betűk alá rejtett nyelve. Ahol mi támadunk, futnak ellenségeink, ahol parancsoljuk, tétlenül állanak seregeik.

Meddig és hová hurcolják még ellenségeink a meddő próbálkozások ez utjain vérző népeiket? — Mi, akiket öntudatunk ereje, az igazság meggyőződésének beváltása győzelemről győzelemre vezet, bátran és nyíltan kiálthatjuk a megvert táborok felé: jöjjetek, kérjétek és visszakapjátok a békét, melytől saját vezéreitek gonoszsága és lelketlensége fosztott meg! Mink a győző öntudatával, de az erős szerénységével várjuk, mikor kényszerítik őket szenvedésekbe és verésekbe hajtott népeik, hogy letegyék a véres kardot és a béke olajágával közeledjenek hozzánk. Mi nem akartuk a háborút, de ránk kényszerítve, megvittuk és megnyertük, mert igazunk volt és mert ez a tudat erőt is adott, hogy az egész világot leteperjük. Mi folytatjuk is a küzdelem, ha nem akarják ők belátni annak reakció nézve teljes eredménytelenségét. A mi háborunk a békéért való harc volt és ha még folytatni kell, készek vagyunk rá. Minden erőnk és akartunk egy célú, hogy győzelemmel végét vessük ennek a borzasztó kataklizmának és visszaadjuk a nyugalmat a világnak. Vajjon éle-e az megváltó az ellenségek földjén, aki megnyissa az elvakított szemeket és rávezesse a megcsalt népeket a béke napsugaras útjára?

Ujvidéki hadi értesítők.

A határainkon túl dúló háborus zivatar a mult tanévben nem kedvezett a szellemi munkának. A szerb harctér közelsége, továbbá a nagy forgalom melynek városunk központja volt, az előadások megnyitását október 1-re toltta ki.

Most kapjuk csak kezhez az iskolai értesítőket, melyek szerint a gimnázium, kereskedelmi és a polg. fiú iskola tanári karából már a háboru eleje óta küzdenek egyesek a különböző harctereken.

Hazaifas lelkesedéssel és büszkeséggel jegyezzük fel, hogy ebben a nagy, létünkért való küzdelemben iskolánk tanárai közül tizen siettek az első hívó szóra a zászlók alá, hogy megvédjék a hazát. Ők, akiknek egész élet-programjuk a kultura fejlesztése, akik békés időkben is harcosok voltak, a kultura harcosai, most karddal cserélték fel a tollat, hogy megvédjék azt a kulturát, melyet a gaz ellen megirigyelt tölünk.

Az ujvidéki m. kir. áll. polgári leányiskola az egyetlen középiskolánk között, mely saját épületében kezdte meg az iskola-élet. Bár a rendes előadások csak október 1-től vettek kezdetüket, a tanulóleánykák már szeptember 14-től bejártak az iskolába, hogy a harctéren küzdő katonák számára hősapkákat, ér-és térdmelegítőket kössenek. Az oktatás, mindamellett, hogy a délutáni órákban a főgimnázium tartott ugyanott előadásokat, mégis zavartalanul folyt december 15-ig. December 15-én főkapitányi rendeletre az iskolaépületet katonai célokra kellett átengedni s így az előadások december 15-től február 6-ig szüneteltek. Február 6-tól a rom. kath. elemi iskola helyiségeiben a főgimnáziummal és polg. fiúiskolával felváltva ismét megindult az oktatás. Mivel május végén nagyszámu katonaság lepte el városunkat az iskola év a vizsgák megtartása nélkül, május végén zárult. Dacára a rendkívüli kereteknek, melyek közt a tanítás folyt, az igazgató, tanárnők és tanárok érdeme, hogy tananyagot, ha kissé nagyobb vonásokban is, az alig hét hónapos iskolaév alatt elvégezték.

Az értesítő statisztikai adatai szerint az 1914-15. tanévre 272 tanulóleány iratkozott be, ez a szám az év végére különböző okok miatt 235-re fogyott le.

A magántanulók száma 79 volt.

Az iskola mind a két hadikölcsönre jegyzett. Az első hadikölcsönre összesen 7700 koronát, a második hadikölcsönre 1500 ko-

ronát. A hadijótékony célokra a tanulóleánykák és a tanárikar összesen 170340 koronát gyűjtött.

Itt említjük még meg, hogy a „Aranyat—Vasért” nevén megindult vasgyűri cserét az intézet igazgatónöje N. Nemessányi Adél és Zsebókné tanárnő vezették. Szeptember 1-től március 30-ig összesen 1100 vasgyűrűt értékesítettek arany-ezüst tárgyakért és készpénzért.

A kir. kath. magy. főgimnázium értesítőjében lapozgatva megtudjuk, hogy a tanév elejére hirdett internátus nem nyílt meg, mert az épületet katonai kórház céljaira rendezték be.

A beírások szept. 1—15-ig eszköztettek, míg a tanítás a VKM. rendelet értelmében csak okt. 1-én kezdődött meg és pedig az áll. polg. leányiskola épületében. A tanítások dec. hó 14-én megszakítottak és csak január 4-én kezdődtek meg újra, most már az Osztr.-Magy. Bank régi épületében, egyenlőre csak a VIII-ik osztály, jan. 12-étől a VI. és VII. oszt. számára. Végül febr. 6-tól az egész tanuló ifjuság számára megkezdődött a tanítás még pedig a beltéri rom. kath. elemi iskola épületében. Az iskola év VKM. rendelet értelmében május 22-én zárult.

Megyesi Ferenc igazgatót, ki az iskola év elejétől május 15-ig súlyos betegsége miatt szabadságon volt, Besze Mihály tanár helyettesítette.

A mozgositás óta hadba vonultak: Bál, Jeromos, Császár Gyula, dr. Vass János, Willápr Péter, Szurmay Lajos tanárok és Kocsis Mihály tornatanító. Hadba vonult még Magyar Mihály szolgálja is.

Az iskolába felvétellett összesen 360 nyilvános tanuló, ebből osztályvizsgálatot tett 333; felvétellett továbbá 24 magántanuló és pedig 14 fiú és 10 leány, kik valamennyien osztályvizsgálatot tettek.

Érettségi vizsgálatra jelentkezett 28 tanuló (27 fiú és 1 leány) kik közül 25 tanuló sikerrel állta meg a vizsgát. 5 tanuló hadi érettségi bizonyítványt kapott.

A tanuló ifjuság jótékonycélokra ismételten gyűjtést rendezett, melynek eredménye összesen 1388 K 79 fillér. Gyűjtött továbbá kb. 1 q fémét hadicélokra.

Az intézetnek halottjai is voltak az év folyamán. Elköltözött az élők sorából Bruck Ferenc nyug. ker. isk. igazgató, ki a gimnáziumnak 10 éven át rendes tanára volt.

Ugyancsak ez évben halt meg Hollos Lipót nyugalmazott rajztanár, aki 21 évig szolgált ezen intézetnél. Sirjánál Besze Mihály ig. h. megható gyászbeszéd keretében bucsuztatta el a legideálisabb gondolkozásu tanárt, a legjobb kollégát.

Igaz részvétellel kísérte az intézet utolsó útján el. Bruck Ferenc III. o. tanuló, akit a kérelmetlenül halál életének, fiatalságának bimbójában szakított el szüleitől, iskolatársaitól.

Az iskola könyvtárai és szertárai a háborus év alatt csak egy-két példánnyal szaporodtak még pedig azért, mert ezeknek beszerzését a szükségletekhez mérten a minimálisra kellett redukálni.

A felső kereskedelmi iskolának nagy halottja volt az évben. Meghalt az intézet alapítója és első igazgatója Bruck Ferenc. 27 esztendőig működött ezen intézetnél, megbirkózva a kezdet nehézségeivel, fáradhatatlan buzgalommal és kitartással dolgozott az iskola emelésén, fejlesztésén. 27 esztendei munkálkodása meg is termette a maga gyümölcsét. Az intézet virágzik fejlődik és tanulóknak évről-évre való tömeges jelentkezése folytán mindinkább szűkebbé válik az a keret, mely között az iskola jelenleg működik.

Bruck Ferencel sárbaszállt nemcsak a kiténő paedagogus, hanem városunknak egyik kedves, köztiszteletben álló alakja is. Számos közművelődési intézmény élén állt s mint ilyen, lelkes harcosa volt a magyarságnak itt Ujvidéken, a magyarországi szerbek metropolisában. Törhetetlen és szívós harcosa volt a magyar kultúrának s az ő szelleme lebeg még ma is iskolájában s vezérlő volt kártársait. Sirjánál Niedermayer Gyula igazgató mondott bucsuzatót.

A felső keresk. isk. épületét is már augusztusban katonai célokra foglalták le, úgy, hogy az iskola okt. 1-én szintén idegen fedő alatt, az Osztr.-Magy. Bank régi épületében nyílt meg. December 15-től január 4-ig szünetelt a tanítás, január 4—14-ig csak a felső osztálynak lehetett előadásokat tartani, mert csak egy terem állott az iskola rendelkezésére, majd 14-étől febr. 8-ig az alsó és középső oszt.-nak felváltva, míg végre febr. 8-tól ismét a rendes kerékvágásba zökent a tanítás menete. Május végén azonban a teljes épület lefoglalta a katonaság, mire az iskolaélet hamarosan be kellett fejezni.

Az 1914—15. tanévre az alsó osztály párhuzamosítása tervbe volt véve, sőt a VKM. engedélye

ga Györgyöt, hogy a király július 20-án kelt rendeletével megparancsolta, hogy dr. Varga Györgynek az ellenség előtt tanusított hősi magatartása elismerésül a legfelső elismerés tudl adassék.

A szabadkai ügyvédet, aki néhai Varga Mátvás róm. kath. hitanárnak a fivére, aki Ujvidéken végezte a középiskolát és akit városunkban sokan ismernek, a harctéren hősiességével kitünt és a hadifogságban főhadnagygyá léptették elő.

Az általános mozgósítás elrendelésekor dr. Varga György szabadkai ügyvéd is hadbavonult és pedig a varasdi 27. népfelkelő gyalogezredhez hadnagyi ranggal. A szerb hadjárat idején dr. Varga György ezrede az elsők között volt, amely a támadó harcban részt vett.

Dr. Varga György hősiességét a feljebbvalói is elismerték és a hős hadnagyot kitüntetésre terjesztették fel.

Közben rohamos léptekkel haladt előre a monarchia offenzívája a szerbek ellen, míg nem a szerbek összpontosították hadseregeiket és ellentámadásba mentek át.

Ekkor történt, hogy Varga György is azt a nehéz feladatot kapta, hogy a visszavonulásunkat fedezze, azonban hősi küzdelemben és ellenállás után csapattal együtt a szerbek fogságába került múlt évi december 14-én. Azóta a nisi tiszti fogolytábor lakója.

Nyiregyháza van Ujvidéken nincs üzleti élelmesség.

Ujvidéken a sült galambról szóló elmélet szerint várják az üzleti hasznót, Nyiregyháza azonban okos ötlettel igyekezik üzletet, forgalmat, hasznót elérni. Ujvidéken igen kevés ember tudja, hogy a liszt beszerzésénél hogyan kell eljárni, gabonát kell-e venni, avagy lisztet, s ha gabonát veszünk, hogyan — kinnél öröltessük, ha lisztet akarvanni, kapunk-e majd és mennyit és mikor és kinnél, szóval nem tudjuk mit kell csinálni. Nem úgy Nyiregyháza.

Felhívás. A magyar királyi belügyminiszterium 26840/1914. számú rendelete alapján tudatjuk Nyiregyháza város és Szabolcs-vármegye közönségét, hogy *egész évi háziszükségletének* biztosítására szolgáló búzát és rozst az érvényben levő makszimális árban beszerezzük és megőröljük az előírás minőségben, vállaljuk annak egész éven általi kezelését és több részletben való házhoz szállítást. Mindenki a legkényelmesebben

fedezheti így egész évi szükségletét, anélkül, hogy azt egyszerre át kellene vennie. Megrendeléseket kérjük városi megbízottunknál (Vay Ádám-utca 18. szám) feladni, ahol is kellő felvilágosítással szolgálni fognak. Kiváló tisztelettel: *Kemecsei műmalom.*

Ugyebár, ez világos beszéd? És Nyiregyháza ezzel meg is van oldva a kérdés.

HIREK

Építsük fel Ujvidék falvát.

Hol maradnak a háboruban meggazdagodottak adományai?

Magyarország északi határai romokban hevernek. Az ellenség, amely végig akart száguldani egész hazánkban, csak a Kárpátokig jutott és pusztító dühét a felföldi falvakon töltötte ki. Felsőmagyarország volt a mi védőbástyánk! Az északi vármegyék áldozták fel magukat, hogy bennünket — az ország belsejében lakókat — megkíméljenek a retentő veszedelmektől! Mindnyájan, akiknek élete és vagyona megmaradt, akiknek otthonát az ellenség tüzesóvjája nem gyújtotta fel: adópai vagyunk az elpusztított vármegyéknek. Ők elvesztettek mindent: számosan életükkel fizettek fel, hogy feltartsák az ellenséget. Mindent elvesztettek, csak egy maradt meg nekik: a mi hálánk és szeretetünk velük szemben. Mi: Magyarország népe, nem hagyjuk el őket!

Ájlljunk össze valamennyien, akiket megkímélt a Gondviselés az ellenség pusztításától és adjuk vissza otthonukat azoknak, akik életük és vagyonuk árán az ellenséges hadaknak utját állottak. Az elpusztított felföldi községeknek a mi adományainkból kell felépülnök, hogy örök időkre hirdetői legyenek a magyar nemzet együttérzésének, amely az ellenséges fegyverek ereje és a lelkek gonoszsága felett diadalmaskodik, Bássbodrogmege sem maradhat távol attól attól a nagyszabású országos mozgalomtól, amely újja akarja teremteni a legázolt felvidéket. Ők mindenüket martalékul dobták ellenségeinknek: nekünk százdreznai áldozatba fog kerülni csak, hogy a hálánkat lerójuk előttük. Ezt az áldozatot azonban — Ujvidék — minden fia és meg fogja hozni.

Ott, ahol Ujvidék hősei orosz-lánokként küzdöttek, ahol a mi gyermekeink hullatták bőséggel vérüket ezért a megszentelt honi földért: ott akarjuk mi a koldus-

botra jutott lakosság új otthonát felépíteni. Azok a nemzetiségi lakosok — románok, tótok, rutének, — akiknek házaik az ellenség a földdel tette egyyüvé, hadd lássák az újjáteremtett községekben, hogy a magyar nemzet szíve együtt érez velük, hogy testvéreinknek valljuk őket, hogy amint a szenvedésben nem volt különbség köztünk, nincs különbség a szeretetben az egymásért való önzetlen, odaadó áldozatkésztségben sem.

Újból felkérük Ujvidék közönségét, városunk minden lakosát, a kinek valamije van, adakozzék arra a magasztos célra, hogy Ujvidék is felépítsen egy községet felső Magyarországon. Otthonot, templomot, iskolát, kulturintézményeket, a boldogulás és közművelődés várait fogtuk megteremteni a pusztulás helyén és a világ ámulva fogja látni, hogy mennél több a mi ellenségünk, annál erősebb a magyar nemzet életerejé, mennél jobban szét akarnak törni bennünket, mi annál szorosabban, annál forróbb egyetértéssel tartunk össze. Legyen a rombadólt vidék egy új és szép élet termékeny talája s Ujvidék áldozatkésztsége hintse el a szenvedések földjén a boldogság és a jólét magvait!

Adakozzunk egy felvidéki falu felépítésére!

Az erre a szent célra szánt kegyes adományokat elfogad az *Ujvidéki Hírlap* és nyilvánosan nyugtáza.

Személyi hír. Karstenfelsi és hegyaljai Pacor — altábornagy, nyug. honvédhadosztályparancsnok családjának látogatására városunkba érkezett.

Nemeslelkű adomány. Az Est szombati számában olvassuk, hogy városunk érdemes főorvosa: dr. *Wagner Károly*, — az Ujvidéki Hírlapnak küldött adománnyal kívüli, — az oroszok által feldúlt községek újjáépítésére: kórházépítés céljára újabb 100 koronás adományt teljesített. A nemes példa remélhetőleg számos követőre fog találni.

Burgonya kivétel tilalom. *Profuma Béla* polgármester *Payerle Nándor* rendőrfőkapitánnyal egyetértőleg pénteki kezdettel, — tekintettel a város közönségének ki nem elégtett szükségletére, — megtiltotta a burgonya és paradicsom kivétel. Egyben elrendelte, hogy csak érett burgonya és paradicsom jöhet a piacra. Mindezekért kárpótlás képen a burgonya árát 16 fillérről 20, a paradicsom árát 20-ról 24 fillérré emelte. A háziasszonyok jól tené, ha paradicsom szükségletüket sürgösen fedeznék, mert előreláthatólag ebben rövidesen hiány fog mutatkozni.

Jegyzőválasztás. Sigmund Göntér lemondásával megüresedett ósóvi jegyzői állást *Baky Elek* ujvidéki főbíró augusztus 3-án töltötte be *Haug János* dunagálosi jegyzővel, ki egyhangulag választott meg.

Áthelyezett járásbíró. A hivatalos lap közli, hogy az igazságügyminiszter *Zamaróczy István* körösbökényi járásbírói az 1912. VII. t. c. alapján bírói minőségben a fehértplomi törvényszékhez helyezte át. *Zamaróczy* három esztendővel ezelőtt még titeli járásbíró volt s mint ilyennek súlyos konfliktusai voltak közvetlen főnökével: dr. *Lesztyánszky Pál* táblabíróval a titeli járásbírórság vezetőjével. Fegyelmi indult meg ellene, amit dr. *Barsch Dezső*, az ujvidéki törvényszék elnöke folytatott le ellene. A szegedi ítélőtábla fegyelmi tanácsa ekkor el is ítélte fegyelmi uton. Mivel *Zamaróczy* nak a helyzete türehtlen volt Títelen, az igazságügy miniszter Körösbökényre helyezte. *Zamaróczy* volt az első, akit az 1912. évi VII. t. c. alapján áthelyezett az igazságügyminiszter, mert azelőtt csak a király helyezhette át a bírókat. Alig volt *Zamaróczy* három évig Körösbökényen, amikor ismét súlyos konfliktusa támadt a vezető-járásbíróval, akit mindenféle visszaélésekkel vádolt meg. Most emiatt újból elhelyezte az igazságügyminiszter.

Komikusból rövidárussegéd.

Komlós Vilmos, a szabadkai szintársulatnak nálunk Ujvidéken is ismert fiatal művésze, a nyári vakációt úgy hasznosítja, hogy beállt segédnek egy makói rövidáru kereskedésbe, ahol most vigan méri a kelmet élelmes főnöke nagy lelki gyönyörűségére. Most arról számolunk be, hogy mint működik *Komlós* ez új szerepkörében, mert működik erősen a röffel, lévén az üzlet, mely a világot jelentő deszkák helyett most *Komlós* produkciójának színtere, erősen látogatott, mert a jó vevőközönség még csak inkább megy oda, ahol művészek szolgálják ki. A vevőközönség persze leginkább csinos és csintalan vearróleányokból verbuválódik, akiknek most különösképen sok bevásárolni valójuk akad s ami még különösebb, éppen ott, abban a boltban, ahol *Komlós* szerepel s nagy bőbeszédűséggel dicséri a portékat. A varrólányok azonban tapasztalt nők a rövidáru szakmában s mert nem annyira venni, mint látni akarnak, többnyire olyasvalamit kérnek, amiről előre tudják, hogy nincs és *Komlós* nem szolgálhat vele, mert saj-

